

UNIVERSITATS COMPROMESSES

El compromís social universitari,
a prova davant l'emergència ecològica
i els conflictes armats al món

Document de retorn i incidència

Organitza:

FAS Fundació Autònoma
Solidària UAB

Amb el suport de:

INTRODUCCIÓ

En un escenari **d'emergència ecològica**, d'agreujament i cronificació de la **violència** i les **desigualtats globals**, cal la implicació i acció de tots els agents socials. Com a institucions de generació i transferència de coneixement, les **universitats** han de posar el seu potencial al servei dels grans desafiaments planetaris. Les seves polítiques i accions en termes de **compromís social** han de ser coherents i contundents davant els escenaris de crisi multinivell que enfrontem actualment. **Les universitats han d'assumir un paper rellevant en la transició urgent cap a nous models** enfocats a la Justícia Global.

Des de la **Fundació Autònoma Solidària (FAS)**, i amb el suport de l'**Ajuntament de Barcelona**, hem volgut continuar amb la reflexió iniciada a ***l'informe Universitat i Compromís social***, treballant de forma propositiva sobre el **compromís de les universitats amb la comunitat**, així com sobre les seves relacions amb actors socials i institucionals diversos i a diferents escales.

Per fer-ho, el passat **7 de juliol de 2022** es va celebrar la jornada ***Universitats Compromeses: el compromís social universitari, a prova davant l'emergència ecològica i els conflictes armats***. Aquest va ser un espai de **reflexió, generació de propostes** i creació de sinergies entre universitats catalanes,

amb participació d'**entitats de la societat civil, administració pública** i representants d'**universitats internacionals**, en concret la Universitat de **Mossul (Iraq)** i la **Universitat d'Antioquia (Colòmbia)**. En aquesta ocasió, la jornada es va orientar a revisar i formular millores entorn a les pràctiques de **responsabilitat social universitària**, abordant dues problemàtiques concretes i urgents. Per una banda, l'**emergència ecològica** i la necessitat d'implementar agendes i polítiques radicals per fer front al col·lapse ambiental. Per l'altra, els **conflictes armats** i com des de la universitat es pot actuar enfront a les seves conseqüències humanes i per a la construcció de pau.

PROGRAMA DEL SEMINARI

9.15 h | **Arribada i registre de participants**

9.30 h | **Benvinguda i presentació de l'acte**

Jordi Prat *Director de la Fundació Autònoma Solidària*

Juanjo Arranz *Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional, Ajuntament de Barcelona*

10 h | **Ponència: *El paper de la Universitat davant de les noves amenaces a la pau i la seguretat humana***

Felipe Daza *Professor de la Universitat Sciences Po París i membre de Novact. Especialista en seguretat humana, acció no violenta i transformació de conflictes.*

10.30 h | **Pausa cafè**

11.15 h | **Grups de treball per eixos temàtics**

1 **Emergència climàtica**

2 **Conflictes armats**

Presentació d'experiències internacionals

Drets mediambientals, pobles originaris i Universitat:
Licenciatura en Pedagogía de la Madre Tierra.

Natalia Duque i Hildamar Rodriguez *Docents de la Universidad de Antioquia (Colòmbia) i membres del grupo de investigación Diverser*

Universitat, territoris en guerra i resiliència col·lectiva

Mohammed Jasim *Director de biblioteques de la Universitat de Mosul i doctorand a la UAB*

Dinàmica de co-creació de propostes de millora i línies d'acció en els plans de compromís social universitari

13 h | **Ponència: *Universitat i Justícia Global***

Victòria Reyes-Garcia *Antropòloga i investigadora ICREA, a l'ICTA - Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals a la Universitat Autònoma de Barcelona.*

13.50 h | **Tancament de la jornada**

Xavier Quinquillà *Director General d'Impacte Territorial i Social del Coneixement de la Generalitat de Catalunya*
Màrius Martínez *Vicerektor de Relacions Internacionals de la UAB*

INTENCIÓ D'AQUEST DOCUMENT

La trobada va comptar amb espais formatius on persones expertes van presentar ponències amb l'objectiu d'aprofundir sobre el potencial transformador de la universitat davant dels reptes ecològics i de pau que afrontem a nivell global.

A més, es van generar espais de reflexió i generació col·lectiva d'idees. Les persones participants es van reunir en dos grups de treball per tal de **concretar propostes** sobre les accions que ha de fer en el curt, mitjà i llarg termini la universitat per avançar en la **justícia ambiental** i la **construcció de la pau**.

Cada grup va treballar de forma cooperativa pensant en **objectius** als quals ha de dirigir-se l'educació superior a Catalunya respecte d'aquestes temàtiques, així com **propostes per aconseguir-los** i **passos per començar** a treballar.

L'objectiu va ser reflexionar col·lectivament sobre les dues temàtiques proposades per tal de co-crear un **document constructiu i d'incidència** amb els reptes i compromisos més urgents de les universitats com agents de canvi en la lluita per la Justícia Global.

Els grups de treball estaven conformats per membres de les següents institucions i organitzacions:

- Universitat Autònoma de Barcelona
- Universitat de Barcelona
- Universitat Oberta de Catalunya
- Universitat Ramon Llull
- Universitat Politècnica de Catalunya
- Universitat Rovira i Virgili
- Universitat de Girona
- Universitat Internacional de Catalunya
- Universitat de Lleida
- University of Mosul (MoS)
- Universidad de Antioquia (UdeA)
- Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP)
- La Fede – Federació d'ONG catalanes per a la justícia global
- La Coordi – Coordinadora pel comer just i les finances ètiques
- Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR)
- Comisión española de Ayuda al Refugiado (CEAR)
- Direcció general de Justícia Global i Cooperació de l'Ajuntament de Barcelona
- Comitè per l'acollida de persones refugiades, Departament d'Igualtat i Feminismes de la Generalitat de Catalunya
- Departament de Recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya

Deixem, a continuació, el **recull de propostes i demandes** que es van extreure de cada un dels grups de treball.

GRUP DE TREBALL EN CONFLICTES ARMATS

OBJECTIUS

Aconseguir una universitat compromesa política i socialment amb la pau i la desmilitarització, que treballi per:

- Definir **estratègies** de futur sostenible.
- La cerca de la **veritat** i la **justícia** transicional i la **reparació** dels conflictes.

Lluitar per una universitat coherent entre el que diu i el que fa, creant:

- Uns **codis ètics** que no permetin tenir vincles amb empreses que contribueixin als conflictes armats.
- Un **espai segur** per a tothom i molt especialment per les persones en situació de vulnerabilitat.
- Dinàmiques per compartir **bones pràctiques** i **treballar en xarxa** amb altres universitats.

Impulsar una docència més focalitzada en l'anàlisi des d'una perspectiva de pensament crític que:

- Amplii i bonifiqui **crèdits de matèries transversals** que abordin diferents reptes globals.
- **Denunciï**, faci propostes de **canvi** i fomenti la **crítica** constructiva.
- Prioritzi continguts en **cultura de pau, sostenibilitat i perspectiva de gènere**.
- Sigui conscient de la **memòria històrica**.

PROPOSTES D'ACCIÓ

Reconèixer i enfortir el rol d'activisme institucional de la universitat en pro de la cultura de pau i la desmilitarització:

- Creant una **estratègia** conjunta de **finançament** i expectatives de canvi des del món universitari i els responsables polítics.
- Identificant i compartint **projectes** i **pràctiques** ja existents a la societat catalana.
- Fent visible i comunicant aquest procés de canvi pel que fa al **compromís universitari**.

Treballar per la formació i el compromís del professorat en termes de justícia global, sostenibilitat, gènere i pau:

- Treballant de forma **transcultural** i **intergeneracional**.
- Creant espais on **compartir coneixements** i **experiències** respecte d'aquestes temàtiques.
- Identificant i treballant en les **pràctiques** que es produeixen a l'interior mateix de la universitat.

Incorporar la ciutadania com a subjecte i no com a objecte:

- Creant una **unitat transversal** per identificar necessitats i expectatives dels col·lectius, amb perspectiva interseccional.
- Lligant les **necessitats reals** de la societat amb la docència, processos d'aprenentatge i APS.
- Treballar "amb" i no "per a", per tal de trobar **respostes conjuntes** a les necessitats de les persones refugiades i/o en situació de vulnerabilitat.

PER ON COMENÇAR?

Organitzar activitats de co-creació entre centre universitaris i agents socials.

Crear campanyes comunicatives que facilitin el vincle entre la universitat i la societat civil.

Realitzar actes i esdeveniments interculturals i interdisciplinaris per atraure públics diversos.

Recollir i socialitzar -amb activitats de formació i sensibilització- **bones pràctiques** i recomanacions per incloure com a element transversal la docència en la cultura de pau i no-violència.

Identificar recursos i grups socials dins les universitats catalanes que poden ser mobilitzats.

Crear cursos sobre cultura de pau destinats a professorat de totes les disciplines.

Aconseguir que els equips rectorals dotin d'un **mandat específic** per a les unitats de compromís social que lideren la transformació.

Demandar a la Generalitat i/o a les pròpies universitats **línies de finançament** específiques, no precaritzades i sostenibles.

**GRUP DE
TREBALL EN
EMERGÈNCIA
ECOLÒGICA I
JUSTÍCIA
AMBIENTAL**

OBJECTIUS

Aconseguir una universitat responsable i sostenible en totes les seves pràctiques que:

- S'abasteixi d'energia de **fonts renovables**.
- Utilitzi **materials sostenibles**.
- Gestioni les seves finances de **forma ètica**.
- Es vinculi a empreses proveïdores que compleixen criteris estrictes de **responsabilitat social i ambiental**, i perspectiva de **justícia global**.
- Promogui pràctiques internes de **resiliència ecològica**.

Lluitar per tal que la universitat sigui un espai d'epistemologies i sabers múltiples que:

- Valori, integri i interioritzi les **mirades, activismes i sabers** del sud global.
- Eviti l'**extractivisme intel·lectual**.

Gaudir d'una universitat que posi la vida al centre, de manera que:

- Tingui en compte les **cures** en tots els seus espais i eixos de treball.

Tenir una universitat al servei de les necessitats socials que, estigui vinculada al territori i a la comunitat que l'envolta.

PROPOSTES D'ACCIÓ

Incorporar un protocol ètic basat en criteris d'economia social i solidària i de sostenibilitat ecològica en totes les contractacions externes:

- Afegint **clàusules específiques** en la licitació de contractes de provisió de serveis.
- Apostant per una **restauració ecològica**, de **proximitat**, socialment responsable i a preus accessibles.
- Creant **comissions tècniques d'anàlisi**, seguiment i difusió dels **plans de transició ecològica** de les universitats.

Actuar de forma coherent amb el seu posicionament davant la crisi ecològica en les seves activitats i pràctiques institucionals:

- Promovent i enfortint la **xarxa de transport públic** per accedir al campus.
- **Reduint els desplaçaments** en avió en els viatges del personal vinculat a la universitat.
- Afavorint el **reciclatge**, l'ús de **materials reutilitzables** i les pràctiques de **resiliència ecològica** al campus.

Revisar les seves activitats docents i de recerca des d'una perspectiva decolonial i amb una mirada antiracista:

- Identificant i assenyalant aquelles pràctiques que perpetuen **l'etnocentrisme** i la **racialització**.
- Introduint **referents acadèmics** no blancs, no europeus, no hegemònics.
- Reconeixent i generant espais per a aquelles **epistemologies** tradicionalment **negades**, marginades i subalternitzades a l'acadèmia.
- Creant **programes interdisciplinaris** i **interculturals** que uneixin i reconeguin diferents formes de coneixement en totes les àrees de coneixement.

Comprometre's institucionalment amb la importància del treball de cures:

- Millorant les **condicions laborals** del personal vinculat a la Universitat.
- Incorporant mesures que permetin una millor **conciliació de la vida** laboral/acadèmica i familiar.
- Afegint les cures a la **missió social** de la universitat.

Consolidar les metodologies que connecten la universitat amb problemàtiques, necessitats i iniciatives socials:

- Transversalitzant i enfortint l'estratègia d'**Aprenentatge i Servei a la universitat**.
- Creant espais de **generació i transmissió de coneixement** amb presència d'entitats i col·lectius de la societat civil organitzada, no pas com a objectes d'estudi sinó com a portadores/transmissores de coneixement vàlid i legítim.
- Donant valor als **espais de participació i acció** dels col·lectius d'estudiants com a espais transformadors.
- Incentivant la recerca basada en **necessitats socials**.

PER ON COMENÇAR?

Crear una **comissió tècnica**, transparent i efectiva, de **transició ecològica**.

Rescindir els contractes amb proveïdors de béns i serveis que duen a terme pràctiques empresarials contaminants i/o que vulneren Drets Humans.

Crear una **comissió extraordinària del CIC** per a coordinar accions de resposta a l'emergència climàtica.

Incentivar i promoure **processos de revisió interna** en clau decolonial a les Facultats: a qui citem? Quins referents predominen a les bibliografies? Qui no apareix?

Sensibilitzar el professorat de totes les facultats i àmbits en qüestions de sostenibilitat, Drets Humans, Justícia Global.

Crear una **comissió interna de cures**, conciliació i equitat.

Introduir la **metodologia ApS** en el disseny d'assignatures, des d'un enfocament més **horitzontal i col·laboratiu amb les entitats**.

Dotar el professorat de més **hores** per incorporar enfocaments i metodologies transformadores en la seva docència